

Második kiadását éri meg a Zeneműkiadó gondozásában Bartha Dénes és Révész Dorrit könyve: *Joseph Haydn élete dokumentumokban*. A tekintélyes életutató bejárat mester válogatott levelei, naplójegyzetei azért is számíthatnak megkülönböztetett érdeklődésre, mivel nemcsak zenetörténeti vonatkozásúak — a barokk muzsikától a nevével is fémjelzett bécsi klasszikán át, a korai romantikáig —, hanem bepillantást engednek a világtörténelem mozgalmas eseményeinek olyan izgalmas szakaszába, mely a felvilágosodás korától a francia polgári forradalmon át a napóleoni háborúkig ível. Joseph Haydn, az úgynevezett bécsi klasszikus stílus megteremtője, a nagy triász „alapító tagja”, Mozartnak barátja, Beethovennek pedig mestere volt. A kötetben feltárulnak ismeretes magyarországi kapcsolatait, az Esterházy hercegek szolgálatában töltött évek hétköznapijai, két londoni út-

Új zenei könyvek

jának számos élménye, s a Bécsben töltött időszakának csaknem ünnepi hangulata. A szemelvényeket vázlatos életrajz köti össze. „Haydn életműve forgópontjában áll annak a világméretű páfordulásnak, amelyben a fiúk nemzedéke ódonná nyilvánítja és átmenetileg elfeledteti az apák stílusát, életmódját — írják a szerzők az előszóban. — Zenéje organikus része ennek a fejlődésnek, s nemegyszer előtte jár.”

Film + zene = filmzene? Ezt az érdekes címet adja Kenedi János a filmzenéről összegyűjtött írások kötetének, mely szintén a Zeneműkiadó gondozásában jelent meg. „Le kell szögeznünk — olvassuk egy helyen —, hogy

ez ideig specifikus filmzene a sajátosan filmszerű kompozíció értelmében valójában nincsen: az a muzsika, amely „illusztráló zene” gyűjtőfogalom alatt a kiadói piacon megjelent, egyáltalán nem különbözik lényegesen a koncert-, illetve operazeneétől, mint olyan, amely kizárólag a filmhez tartozik.” Az alkalmazott zenének erről a sajátos területéről szerkesztett kötet bepillantást enged a filmzene történetébe, technikájába, elősorakoztatja műfajait, s taglalja a film hatását a zeneszerzőre meg viszont, a zeneszerzők hatását a filmrendezőkre, sőt több mai magyar komponistát megnyilatkoztat a filmzenéről: egyebek között Mihály Andrást, Petrovics Emilt, Ránki Györgyöt, Szokolay Sándort, illetve azt a „Vidovszky Lászlót, aki középfokú zenei tanulmányait a szegedi konzervatóriumban végezte.

I. N.

Jubileumi jutalom, 40 év után

S. L. nyugdíjazás előtt álló szegedi olvasónk azzal a kérdéssel fordult szerkesztőségünkhez, hogy ismeretessük, mikor jár a 40 éves jubileumi jutalom. Tájékoztatót kér arról is, hogy a 40 éves jubileumi jutalom idő előtti kifizetéséről mit mond a jogszabály. Továbbá arra is kíváncsi, hogy az új jogszabály csak az öregségi nyugdíjra vonatkozik, vagy a rokkantsági nyugdíjra menőkre is.

Az 1968-ban hatályba lépett új munka törvénykönyve a jubileumi jutalmat 25., 40. illetve 50 éves munkaviszony után biztosítja a dolgozónak, függetlenül attól, hogy ezen időtartamokat hol és mennyi idő alatt, illetve mennyi megszakítással érte el. A dolgozók számára kedvezőbb szabályozás azt eredményezte, hogy tömegesen nyílt meg a juttatásra az igény. A népgazdaság teherbíróképességét figyelembe véve szükségessé vált, hogy a nagy számban jelentkező igényeket arányosan meg-

osztva és fokozatosan elégítsék ki. Így az átmeneti szabályok 1967-től 1970-ig már járó jutalmakat folyamatosan biztosították, azzal a korlátozással, hogy az újabb jubileumi jutalomra a 25. évtől számított 15 év után, a 40. évtől pedig 10 év után jogosult a dolgozó.

A 1976. (XII. 28.) MűM számú rendelet további kedvezményt biztosít 1977. január 1-től a dolgozónak azzal, hogy a 40. illetve 50 éves munkaviszonnyal járó jubileumi jutalom a korábbi jubileumi jutalom kézhéztől számított öt év elteltével kifizethető, sőt e korlátozástól a vállalat a dolgozó javára eltekinthet. A 84/1967. (X. 8.) számú kormányrendelet 66. paragrafusa szerint a jubileumi jutalom a dolgozó egy havi alapbére. A dolgozó nyugdíjazásának évében esedékesse váló jubileumi jutalmat a nyugdíjazáskor kell fizetni. (Ha például a dolgozó csak az év november hónapjában rendelkezik majd a szükséges mun-

kaviszonyban töltött idővel, de márciusban nyugállományba vonul, akkor a jubileumi jutalmat már március hónapban ki kell részére fizetni.)

Az idézett rendelkezés szerint a negyven, illetve az ötvenéves munkaviszonnyal járó jubileumi jutalmat akkor is ki kell fizetni, ha a dolgozónak nyugdíjazáskor legalább harmincöt, illetve negyvenöt évi munkaviszonya van. A rendelet az említett kedvezményeket illetően csak a nyugdíjazás kifejezést használja, tehát nem tesz különbséget aszerint, hogy erre milyen okból kerül sor. Így tehát ezek a kedvezmények egyaránt vonatkoznak az öregségi, illetve a rokkantsági nyugállományba vonulókra.

A tájékoztató teljessége érdekében megemlítjük, hogy a kifizetésnek egy másik feltétele is van. Ez pedig az, hogy a dolgozónak kell igazolni, hogy a 25 éves jubileumi jutalom kifizetése óta öt év már eltelt.

Dr. V. M.

Nehéz évet zárt a Szeged és Vidéke ÁFÉSZ

Nehéz évet értékel januári aktívátértekezletén a Szeged és Vidéke ÁFÉSZ, a megye legnagyobb fogyasztási és értékesítő szövetkezete. Csak részben tudták teljesíteni a tavaly kitűzött feladatokat. Még 1973 előtt jelentkeztek azok a problémák, amelyek számottevő lemaradást okoztak a tervek valóra váltásában. Hiányzott a kellő szervezőképesség, helyette olykor a kisebb csoportok érdekei fonódtak össze, kibogozhatatlanul. Viszonylag sűrűn váltották egymást a vezetők, az újaknak pedig nem mindig volt kellő tapasztalatuk az irányításhoz.

A tárgyi feltételek is inkább hátráltatták, mint segítették az eredményes gazdálkodást. Halaszthatatlanul kellett korszerűsíteni, vagy ami szinte még költségszerűbb, felújítani néhány létesítményt. De az igazgatási dolgozókat még ezután sem kényezteteli az avult központi épület. A szövetkezet pénzügyi mérlegét tervben felüli kiadások és várakozáson aluli nyereség jellemzi.

A tervezett 852 millió forint kiskereskedelmi és vendéglátóipari forgalommal szemben csak 830 millió forintot értek el. A cél elérését akadályozta, hogy ingadozott az árukiadás az ÁFÉSZ-üzletekben. A vezetők nem figyeltek eléggé a gazdaságos termékszerkezetre kialakítására. Nem javult együttműködésük az iparral és a kereskedelmi vállalatokkal. Kapkodás, rendszertelenség uralkodott az áruk beszerzésénél. Eppen a legnagyobb forgalmú élelmiszerboltok kínálata volt a leghullámzóbb. A pénzügyi nehézségeket el lehetett volna kerülni, ha idejében alkalmazkodnak a kereslethez és többet kezdeményeztek.

A vendéglőkben a szeszitalok árusítását korlátozó rendelkezés miatt 5 millió forinttal lett kevesebb a forgalom. Alkoholmentes italokból és ételből azonban a tervezett mennyiséget adták el. Főként a kedvezőtlen elhelyezésemből adódóan több üzlet, például a Kék Csillag és a Tiszagyöngye

étterem nem teljesítette a célkitűzéseket. Ahhoz, hogy jövedelmezőbb legyen a vendéglátás és a kereskedelem, az alkalmazottaknak is hozzáférhetőbben és színvonalasabban kell dolgozniuk.

Gondot jelentett a szállítási. A tápok, a takarmányok, valamint a tüzelő- és építőanyagokat nem tudták folyamatosan biztosítani, mert kevés volt a gépkocsi. A TÚZEP-telepeken sok helyen hiányzik a járható út és a megfelelő világítás a teherautók fogadásához.

Jócskán hagy kívánnivalót maga után a javító- és építőrészleg munkája. Az év eleji szervezetihiány miatt összevonták a karbantartó csoportokat és az anyagraktárakat. Új szabályzatot, valamint munkaköri leírást adtak ki, de az intézkedésekkel sem tudták elejét venni a szervezetihiánynak.

Tavaly nem volt elegendő pénz a fejlesztésre az ÁFÉSZ-nél. Mindössze egyetlen új létesítményt, a kis-kundorozsmai Jerney úti ABC-t adták át, amely javította az ellátást. Ezenkívül Szegeden a Marx téri „B”-

pavilonban mezőgazdasági áruháza és olcsó áruk boltját nyitottak. A többi beruházásnál, mint a Vám téri, az Odessza körüli ABC-nél, valamint a deszki élelmiszerboltnál az építési előkészületeknél tartanak. Kézreműködnek még az épülő nagyáruház berendezésének és belső technológiájának kialakításában is.

Úgy tervezték, hogy 1978-ban átlagosan 4,9 százalékkal emelkedik a szövetkezeti dolgozók fizetése. A gazdálkodás erre messze nem nyújtott lehetőséget. Főleg az alacsony jövedelmű dolgozók távoztak a szövetkezetből.

A szövetkezet évi nyeresége mindössze 14 millió forint, ez 6 millió forinttal kevesebb a tervezettnél. Sőt a tavalyelőttinél is kisebb 4 millióval. Ez jelzi, hogy év közben nem sikerült kijavítani a gazdálkodás hibáit. Ez is arra figyelmeztet, hogy a szövetkezet gazdasági vezetésének és valamennyi dolgozójának jóval hatékonyabban kell dolgoznia ahhoz, hogy az idén eredményesebb évet zárjanak.

J. E.

„Kanadás” sírkövek

Pári — kicsiny német falu Tolna megyében, a Dombóvár és Tamási közti dombvonulat egyik szép, erdőszerű völgyében. A falu feletti Templom-hegyen — a csendes kis temetőben — furcsa felíratú sírkövek állnak, amelyeket „kanadás” sírköveknek nevez a nép, ugyanis Páriból származó kanadai családok emeltették legelőbbjüket szüleik, testvéreik, gyermekeik részére.

Az Atlanti-óceánon túl legelőbb ötven olyan család él, amely Páriból vándorolt ki az 1920—1932. közötti nagy világváltsáig idején. Nem új hazát, csak munkát — megélhetést — kerestek, egy részük pár év múlva vissza is tért, sokan azonban végleg Amerikában maradtak. Főleg a kanadai Windsorban és reteknek.

Niagara Fallsban, az USA-beli Pittsburgban és az uruguayi Montevideóban.

A háború után sokáig szűnelt a kapcsolat az itthoni és a tengerentúli páriak között. Mostanában viszont nemcsak a levél- és csomagforgalom élénk, hanem a személyes találkozások is gyakoribbá váltak. Habár nagy a távolság, és drága az útiköltség, szinte soha nincs úgy, hogy ne tartózkodna a faluban egy-két amerikai — kanadai — rokon. S Páriból is minden évben repülőgépre vagy hajóra ülnek néhányan, hogy viszontlátásuk tengerentúli hozzátartozóikat.

S kialakult egy kegyetes szokás: a messze idegenben élő volt páriak sírkövet állíttatnak itthon elhunyt szerteiknek.

fát, hogy tüdeje legyen az új városnak. Nyugati példák lebegtek szeme előtt, melyekhez azonban nyugati gazdaság kellett volna. Nem is valószínű, hogy az újjáépítési biztoság sok figyelmet fordított volna a javaslatokra, hiszen megvalósulva csupán azokat a kis előkerteket látjuk, amelyeket kímélték a vásárhelyi sugárúton s még néhány helyen, de azokat is szűkkeblűbben, mint Kossuth gondolta.

Az ma már nem mérhető, vajon erkölcsileg mit jelentett Kossuth üzenete, de bizonyos, hogy a nép nem széledt el messze egykori otthonától. Legtöbben a közeli városokban, községekben kerestek menedéket, igen sokan pedig még azzal is megpróbálkoztak, hogy itt rendezkedjenek be a víz levonulásáig. Csakhogy erre nagyon sokáig kellett várni. Több mint két hónapon keresztül számos helyen a 3-4 métert is elérő a vízmélység, mert a Tisza csak 186 nap múlva, augusztusban húzódott vissza a medrébe, és még akkor is itt hagyta a sarát, s vizét a mélységekben.

1879. július 24-én a királyi biztosság műszaki osztálya ismét felrajzolta egy alaptérképre a száraz és a még vízzel borított területeket, s bizony benn volt még a víz a Felsővárostól le délre a Tápió utcáig, keletre és nyugatra a Tápió utca teljes szélességében; vízben állott a szilléri oldal, s ez a hatalmas tó összefüggésben maradt a rókusai tengerrel, melynek kiterjedése a budai országútig haladt, meg a franciahegyi szőlőkig és befelé a Csuka utcáig. A Mars tér környéke, a Veres ács utca és a Szentháromság utca közötti négyzet ugyancsak úszott még, és továbbra is tele voltak az alsó-tisza-parti és a bányai kertek, hogy csak a nagyja foltokat nézzük le a mappáról. Amint a víz lejjebb vonult, főképpen a nagy számban ide telepített szivattyúk éjjel-nappali munkája révén, az emberek jöttek, szívrogtak vissza, keresték a szétdúlt otthonot, vezetgettek a vízcsekket, kaparászták a kevéske téglát. Mert bizony azoknak lett igazuk, akik ennek a népnek minden baj fölötti ragaszkodása mellett tették hitet a szomorú időben is. Hogy csak egy klasszikusra hivatkozzunk, aki maga is járt itt a víz emésztette városban — Jókaitól idézzük: „... Sohasem láttam annyira ragaszkodni otthonához népet, mint a szegedit.”

(Folytatjuk.)

SZ. SIMON ISTVÁN: 13.

Nagy vizek krónikája

„Szenvedések keresztje mellett nagy kérdőjel”

A Szeged iránti szeretet és megindultság nagy és jeles dokumentuma született Turinban. Olyan ember írta saját kezével, kinek különleges szegedi kapcsolatai voltak a nemzet nagy korszakában, 1848—49-ben. Bakay Nándorhoz címezte a levelet, de természetesen nemcsak neki szánta. Csak tíz nap telt el a katasztrófa óta, midőn postára tette — Kossuth Lajos. Nincs szívem nagyon megszabdalni ezt az üzenetet, annyira gyönyörűsége!

„Pompéji eltemetése óta alig tud a történelem egynél több ily mérvű pusztulásról.

Bizony bizony nincsen olyan bánat, mint az elpusztult Szeged elsórt népének bánata... Ily percekben érzem keserves dolognak azt, hogy vagyonos ember nem vagyok... Levelemhez 350 arany frank van csatolva, a Turini postahivatal által a Budapestihez... mihez magam 100 frankkal, Ferencz és Lajos fiaim 50 frankkal járultunk... Hogy mi fájdalom érdeklődéssel lesem, s mi feszült figyelemmel kísérem a szegedi szerencsétlenség nyomán felmerülő nézeteket, szándékokat, cselekvési irányt s tevékenységi mozzanatokot: azt nem szükséges mondanom... Van azonban egy dolog, melyre figyelmeztetni magamat is hivatva érzem. Ez Szeged népére vonatkozik.

Szeged hírsíra felett a jelen szenvedéseinek keresztje mellett a jövődönék nagy kérdőjele is emelkedik.

E kérdőjelre Nemzetünk már adott feleletet, midőn a szegedi katasztrófa hírére nyomban egyhangúlag kitört a kiáltás: »Szegednek élni kell! Szegednek nem szabad el-

veszni!... Hanem ami Szegednek újból alkotását illeti: bármint s mennyit tegyen is a királyi hatalom által támogatott Nemzet Szeged javára, ez csak segítség lehet az alkotásnál, de nem maga az alkotás. Ennek nagy munkájában az oroszlanrészt mindenesetre Szeged népének csüggedetlen erélyére vár...

Szegednek egy hatalmas elemmel van dolga, de olyan elemmel, melynek dühöngése megfékezhető, áldása pedig megmérhetetlen; nem úgy mint Torre del Greco, melynek lábai alatt a Vesuvj pokol-tüze forr, melynek dühöngése ellen ember ész, ember erő semmit sem tehet; — de azért Torre del Greco virágzó város, mert lakosaiban kiolthatatlanul él a szülőföld, ez ősi tűzhely szeretete, s eisüllyedt háza fölébe új házat épít...

Nevemben pedig mondja meg kérem Szeged népének, hogy az ki öt egykor a magyar nemzet büszkeségének nevezte, megvárja tőle, hogy e névre magát most is méltónak bizonyítandja. Kossuth.”

Vajon tudott-e már a nagy emigráns a királyi vizitról? Vajon válaszul szánta levelét erre is? Vagy csak reményt akart küldeni idegen hazából, féltve a várost a szétszéledéstől? Ilyen hír is eljuthatott hozzá, mert akkoriban az olasz sajtó is bőségesen cikkezett a városról. És ezt erősíti későbbi, június elején küldött hosszabb levele is, melyben 16 oldalon keresztül fejtegeti az újjáépítésre vonatkozó koncepcióját. Nem mérnökember volt, nem várostervező, mégis, száz év múltán is érdekes bepillantást, mit is ajánl a szeretett városnak és mitől óvja. Mindenekelőtt: „A vályogváros helyébe kővárost kell építeni...” — figyelmeztet már első üzenetében is. S ennek magában is nagy jelentősége volt, mert a víz után mindjárt támadtak olyan gondolatok, hogy Szegedet valahol másutt kell újjáépíteni, nem ebben a veszélyes öblötben. „...síkon fekvő folyamparti város és annak is kell maradnia, mert különben elvesztené nemzetgazdasági jelentőségét” — ez rá az ő válasza. A város feltöltését és csatornázását sürgette, építőanyagoknak melegen ajánlotta minél több beton alkalmazását, és cölöpös alapozást a mélyebben fekvő helyekre, valamennyi utca kövezését javasolta, pártolta a többszintes építkezést, a villaszerű megoldásokat, s minél több kertet,